

Leo Kwartén

Assad staat sterker nu hij de enige is in Syrië met wie de wereld zaken kan doen

Hij heeft het halve land moeten prijsgeven aan de rebellen, maar Assad blijkt een pragmaticus. Nu het Westen in opperste verwarring verkeert over Syrië, toont hij zich van zijn coöperatieve kant.

Ioen ik in april 2011 uit Damascus vertrok, betwijfelde ik of de Syrische president Bashar al-Assad bij mijn volgende bezoek nog aan de macht zou

zijn. De betogingen die kort daarvoor in de stad Deraa waren begonnen, waren inmiddels overgeslagen naar andere steden. Ze leken de prelude tot de val van het regime, zoals kort daarvoor de betogingen in Tunesië en Egypte het regime ten val brachten. Oppositieleiders die ik in Damascus ontmoette, waren hoopvol. Ze geloofden stellig dat de pluriforme Syrische samenleving niet bevattelijk zou zijn voor radicalisme en sektarisme. Een van hen was de prediker Mu'azz al-Khatib, die later de oppositionele Syrische Nationale Coalitie (SNC) zou gaan leiden. 'Geloof me', zei hij, 'de Syriërs zullen zich verenigen in een platform van democratie en mensenrechten.'

Zijn woorden speelden door mijn hoofd toen ik onlangs vanuit Libanon de Syrische hoofdstad binnenreed. Tweeënhalf jaar burgeroorlog heeft zijn stempel gedrukt op zowel de stad als zijn inwoners. Kilometers betonblokken moeten Damascus verdedigen tegen de zelfmoordaanslagen die het handelsmerk zijn geworden van jihadistische rebellen. Dezelfde functie hebben de ontelbare checkpoints, die bemand worden door wat ooit het Syrische leger was, maar nu verworpen is tot een zootje ongeschoren militieleden zonder insignes of militaire kleding. Onophoudelijk klonken inslagen in opstandige buitenwijken als Barzeh en Jobar, zes kilometer verderop. Soms zag ik in de verte zwarte rookwolken opspringen.

En Assad? Hij zit er nog steeds. Vanuit zijn paleis op de berg Mezze kijkt hij neer op een stad die hij nog maar voor de helft beheerst en waarvan hij de andere helft probeert te vernietigen. Miljoenen inwoners zijn gevlucht. De economie in het deel van Syrië dat nog onder zijn controle staat, is ingestort. De werkloosheid bedraagt 60%. De koopkracht is sinds 2011 gedaald met 70%.

Criminelen hebben vrij spel, terwijl Syrië drie jaar geleden nog volstrekt veilig was. Ontvoeringen zijn het populairst, zowel onder rebellen als lokale militieën. Een geestelijke drukte me op het hart om 's avonds binnen te blijven. 'Als je niet betaalt, hakken ze je vingers af', waarschuwde hij. Veel Damasceners verlangen inmiddels hevige naar de tijd van voor de revolutie.

De huidige situatie in Syrië herbergt een merkwaardige paradox. Ook al ligt zijn land in puin, zijn veel van zijn soldaten gedeserteerd of gedood en heeft

FOTO: MAX KISMAN

Plan Westen mislukt Syrische oppositie SNC blijkt geen reëel alternatief voor regime van Assad

Russische invloed Rusland kan Assad in januari op conferentie in Genève dwingen tot overleg met rebellen

hij zijn halve land moeten prijsgeven aan rebellen, Assad heeft nog nooit zo sterk gestaan als nu. Zijn troef? Hij heeft bewezen dat hij de enige is in Syrië waarmee de wereld zaken kan doen. Dit besef drong door na de aanval met chemische wapens op Ghouta op 21 augustus. De Verenigde Staten, die het Syrische regime aansprakelijk stelden, maakten zich op voor een militaire vergeldingsactie. Maar de aanval werd afgeblazen toen Assad, tot ieders verbazing, alsnog akkoord ging met een Russisch voorstel dat voorzorg in de volledige ontmanteling van zijn chemische wapenarsenaal.

Sindsdien gedraagt Assad zich als het braafste jongetje van de klas. Begin

oktober kreeg hij zelfs een schouderklopje van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken John Kerry, die hem complimenteerde met zijn medewerking. Drie maanden geleden wilden de VS het Syrische leger nog bombarderen. Thans zijn de VS, Rusland en de rest van de wereld afhankelijk van datzelfde Syrische leger voor het transport van de chemische wapens naar de havenstad Latakia. Van daaruit zullen de wapens ter vernietiging worden afgevoerd. Iedereen vreest echter dat het Syrische konvooi doelwit zal worden van terreuraanvallen door rebellen. Het ligt voor de hand dat de VS en Rusland het Syrische leger zo veel mogelijk zullen willen bijstaan met

satellietbeelden en 'intelligence'.

Niemand zegt het hardop, maar Assads pragmatisme is een verademing. Zijn coöperatieve houding komt op een moment dat het Westen in opperste verwarring is ten aanzien van de Syrische burgeroorlog. We geloven niet langer in een Arabische Lente. Ons beeld van fetsoenlijke Syrische opposanten van het kaliber Mu'azz al-Khatib is radicaal bijgesteld naar dat van bloeddorstige jihadisten, waartegen we ons moeten verdedigen. Het Westen heeft met alle macht geprobeerd van de Syrische oppositie een alternatief voor het regime van Assad te smeden: de SNC. Dat is mislukt. De belangrijkste rebellen groepen hebben zich van de SNC afgekeerd, terwijl de organisatie zelf de speelbal is geworden van haar talrijke Arabische en westerse broodheren.

De deplorabele situatie waarin de Syrische oppositie zich bevindt, is de belangrijkste oorzaak dat Genève 2, de vredesconferentie voor Syrië, die gepland staat voor 22 januari, gedoemd is te mislukken. De belangrijkste eis, het vertrek van Assad, moet onderlinge twist en gebrek aan een gemeenschappelijke visie verhullen. Tegelijkertijd lijkt die eis niet langer te worden gesteund door de VS. In Washington praat men tegenwoordig in neutrale termen over een overgangsregering. Oproepen tot Assads vertrek zijn plichtmatig geworden. Men heeft immers Assads medewerking nodig voor de ontmanteling van zijn chemische wapens. Ook willen de VS hun toenadering tot Iran, Assads bondgenoot, niet onnodig compliceren. Zeker niet nu ze net een nucleair akkoord hebben gesloten. Geruisloos is het Amerikaanse standpunt opgeschoven in de richting van Rusland.

Dat is hoopvoller dan het klinkt. De Russen steunen het Syrische regime weliswaar politiek en militair, maar daardoor hebben ze ook grote invloed op Assad. In gesprekken die ik in Damascus voerde met Syrische overheidsfunctionarissen klonk grote dankbaarheid jegens Moskou door. Ondanks alle bravoure in de staatspers hechte het regime begin september weinig waarde aan Kerry's bewering dat de VS zich zouden beperken tot een ongelofelijk kleine, beperkte aanval. Men was doodsbang dat de militaire interventie een 'regime change' Libische stijl zou inluiden. Nadat het Russische voorstel Assad redde, als Croesus van de brandstapel, is zijn regime afhankelijk van Moskou dan ooit.

Dat betekent dat Rusland het Syrische regime tijdens Genève 2 zal kunnen dwingen tot aanzienlijke concessies. Assad kan in recente interviews nog zo stellig beweren dat hij niet met wapen- de terroristen onderhandelt, hij zal die eis moeten laten vallen als Rusland dat van hem eist. De rode lijn voor Damascus is het vertrek van Assad zelf, maar dat is iets waarop niemand meer lijkt aan te sturen, behalve de verdeelde Syrische oppositie dan.

Zoals een zakenman in Damascus zei: 'Ik hou ook niet van dit regime, maar het is beter dan de chaos van de rebellen. Deze klootzakken kennen we tenminste.' Het is een wijsheid die ook in het Westen lijkt door te dringen.

Leo Kwartén is arabist en adviseur voor bedrijven die opereren in het Midden-Oosten.